

21

וַיְהִי שֵׁם לְנוֹי גִּדּוֹל מִלֵּמֶד שְׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְצִיגֵינָן שָׁם • עֲצוּם שֶׁנֶּאֱמַר וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרֹו וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצֻמוּ בְּמֵאד מְאֹד וַתִּמְלֹא הָאָרֶץ אֹתָם : וְרַב בְּמֵאָה

תולדות

שֶׁהִקְנִיָה כְּחֵיר לִי וְאָמַר לוֹ אֵל חִירָא מְדַרְשׁ מִלְרִימָא •
 אִוֵּר • אֲנוּם עַפִּי כְּדָבוּר וְרִ"ל ע"ז סְדָבוּר שְׁאֵמַר אִיֵּא
 בְּמַס אֲדַע וְנִחְבֹּשׁ בִּידֵיע אֲדַע • אִוֵּר לֵדֵס"ק וִירֵד
 מִלְרִימָא מִשְׁמַע שִׁירֵד מִלְמָו בְּלֵא סְכֵרָא וְאָמַר סְכֵ"א
 כֹּזֶה הֵיכ מַחֲסֵד הַגּוֹרָא כִּי בְּאֵמַת מֵלֵךְ הַגּוֹרָא הֵיכ
 אֲנוּם עַפִּי סְדָבוּר כְּאִזְל רִאִי הֵיכ יַעֲקֹב לִירֵד לְמִלְרִימָא
 בְּשֶׁלֶשְׁלֹאֹף שֶׁל בְּרָזֵל הָלֵא שְׂזֻקְוֹ גֵרֵם :

ויגר שם מלמד וג"ל כי היה קשה לב"א דה"ל וירד
מלרימה במתי מטט ויגר שם כמו שמדייק בעל
מעשי ס' וגם קס' דמ"א חיעלם מביע מחס ונ"ל למכתב
ויגר שם דה"ל ידעין שיהי שם וע"ז מהרץ מדכתיב
וירר ויגר מלמד שא"פ 'בשעת ירדח' למלרים לראות
בטו כההבב אשר נכספס וגם כלחה נפשו לראותו אשי'
בלאותו כעת לא היה דעתו רק לגור שם ולא להשחקק
ואלו כתיב וירד במתי מעט ויגר כ"ל שמחתה היה
דעתו עכ"פ להשחקק וסודיע לנו בזה מעלת יעקב
אבינו כי מבואר במקובלים שיהי"ל מ"א לח"ל ודעתו
להשחקק שם אזי גחלהק לו נפשו כעליונה בנפש
חמהוה ומתלבשים עליו ד' קליפות מעולם רבב דו'
מס"ס חבל כשדעתו לחזור אזי נשאר דבק בנפשו
ובקדושה ומביא רא' מפסוק לגור בארץ באלו שדעתו
רק להיות גרים ודעתו לחזור וא"ל זאלס חביב עליו
א"י ח"כ למה באלו לכאן היה לנו ליקך לכאן חמיד
לשכור בר ע"ז חמור כי באמת להחיות נפשינו אפשר
בזה חבל כי אין מדעה ללאן חס ח"א להביא חסן
ומכפוח ועסה חף שאלו מוכרחים לישב כאן נשכ
בארץ גשן כמש"כ המפרשים שסיחס בו קלח קדושה
כי פרעה כתב לארץ גשן לכוהב לשמה חמנו :

ויהי שם לגוי מלמד שהיו מלוייך שם לגוי כן הוא
נרסח אברבנאל וכן משמע בכל בו וכאן אמר
ב"א מלמד משום דקשה ליה דמלת שם מיוחדת דליל
ויהי לגוי גדול שכבר כתב ויגר שם במתי מטעם וע"ז

מזרר תולדות

מזרר תולדות

מזרר תולדות

תולדות אדם

כמו שפירש"י וישראל כס המרוצים כדל' בגמ' ח'ין מעמידין בוטריס אלא מישראל שגל' וסומרים כרכים (והמ'י שבהים הם במדת חסד ועלם חל' תקיפת ולוים הם במדת גבורס) :

ממקדירי אביה ויקרא להשכנים ויאמר להם דעו כי כס
העומד מלידה להשיאה ולתת לה ערך בגדים כבועה העי
ויהיו אחד מעשרי העיר להחזקת עמה כן כדנר במלכ
לפרעה במלרים עניים בממון ורכוש ועניים בדעת באין
העניים הנסים מאנו לאסס כלל השפעת עונם
והכוז"ח בחמלו עליהם ברחותו שהם ערומים מכל
העבדי' ואז כאשר נקרא שמו עליה' אז מבחר הכסאות
ובולל עוד דכנהגה הניסית אין מזהגת בעולם כל
אך ברחותו ית' ואח ערוה ועריה שאין שם
ידע ה' לגואלם למען שמו בהנהגה הניס

ממקדרי אביה ויקרא להשכנים ויאמר להם דעו כי העלמה כלנו היא שארי ממשפחתי ושמי נקרא עליה חנוכי
העומד מלדו להשיאה ולתת לה ערך בגדים כבדות העיר ויהי בכשמוע הדבר כי שם הרב הכבד נקרא עליה
ויאות אחד מעשרי העיר להחתן עמה * כן הדבר במלך המלך עדת ישראל במלכים היו בשפלות המורד עבדים
לפרעה במלכים עניים בממון ורכוש * ועניים בדעת באין חורו ומע"ט נעדרו בשלימות וכל המשפיעים המעדרים
העצבים הנסים מאנו להספס כלל השפעת עוצם * כי מי יחמול על עם עני וגבוה נעדר בשלימות *
והכו"ח בחמלו עליהם ברחותו שהם ערומים מכל * ידע לגואלם למען שמו קרא שמו עליהם באמרו אלהי
העברי' ואז באשר נקרא שמו עליה' אז מבחר הכסאות היא הכהנה הגיטית פרשה כנשים עליהן לגואלן :
ובולל עוד דכנהגה הגיטית אין מהגה בשולם כל זמן שיש בה להנהיג ולתת לקיים הדבר בכח ההנהגה *
אך ברחותו יח' ואח ערוה ועריה שאין שום תקוה לעונתה מלך הכהנה העצבה והמערכה * אז
ידע ה' לגואלם למען שמו בהנהגה הגיטית :

ויתנו עלינו עבודה קשה כמה שנה' ויעבדו את צ"י
להביא ראיה מה על זה. והכוונה בה לדמיו
לעבודה קשה מאוד. והאמר חסידיו המלך הגשמיים
(מלכות) מולאם חן בעיני המלך פועל אחס מע
לצבם כיוצאים מאפילה לאורה. יען כי גד עבודה
בספרך מורה על עבודה היות' כבירה ששולם שמשכר
השבו מעבדי' בהם עבוד' קשה אך לא יהיה עבודת
מעליהם הספק. זהו שדייק ויתנו עלינו עבודה קשה
את צ"י בספרך וגד בספרך נחשב העבודה

ענינען אל'ה' אלדי אטוהיו מה סמיחה חמיד ח

וְאֵת לֶהֱצִיגוּ : וְנָצַעַק אֶל יְיָ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ : בְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר וַיְהִי בַיָּמִים
 הַרְבִּים הָיָה נִקְמַת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיִּאֱנָחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדָה וַיִּצְעֲקוּ וַיַּעַל
 שׁוֹעֲתָם אֶל הָאֱלֹהִים מִן הָעֲבֹדָה :
 וַיִּשְׁמַע יְיָ אֶת קוֹלֵנוּ בְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת נַאֲקָתָם וַיִּזְכּוֹר אֱלֹהִים
 אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אֲבֹתָהֶם אֶת יִצְחָק וְאֵת יַעֲקֹב :

אחרית לשלום

אל אברהם וגו' באל שדי ושמי כו"ה לא נישתי
 לכם דתבונת האבות מתייחס לכם אל לא כו"ה :
 וישמע' ה' אה קלינו כמו שנאמר וישמע וגו' *
 ויזכור וגו' תבונת איה הנענה שיש לו לזכות
 כפולת מרוב צערו וכאזו אין צדקו יפה פרטי
 לזכותו כראוי יען כי חפץ להגיד כלם וממכר להזכירם
 זה אחר זה * וכל דבריו אין מובנים רק שופך שיחו
 כמשפך במי דמעות והשומע מחנון כי לר לו ומשדל
 לחקור על כל פרטי לזכותו מה כמה ע"ד שנאמר
 חשפוך לפניו שיחי בקול בוכים בשפיעת מים * וזה
 עלמו לזכותו לפניו להגיד מחנון כי לר לו * זה שמדייק
 בעל הגדה במליצת המקרא ונלעק אל ה' וירא את
 ענינו שהיה רצוי לומר וישמע ענינו * דמה ערין ראייה
 ללעקה * לפן מבאר ונלעק כמה שנאמר וישמע ה'
 את קולנו דהיה ה' ללעקה בשפיעת שיחי שלא נשמע
 פרטי הדברים * רק קול השפיעה רק בכיחו אלהים
 וישמע בבין את האקחם ויזכור בריתו חכו וירא
 את ענינו ראיית התבונות :

ו

וזהו באיכה ששני כמים לך נוכח פני ה' דמוכים
 בפשטי להתפלל לפניו רצוי לומר טבח אחי
 ה' וכוונה דהמקון מדיר אשר מדנוי כלוח אין
 צדקת לזכר תפלתם כראוי * לכן מיעלם שפני כמים
 לך בתבונת שפיעה הכלתי ויזכר דבר עז' יסיה
 התועלת נוכח פני ה' * שהוא כביכול יפנה להתנוק
 פרטי כלות מה המה :

תולדות אדם

וילאזנו מתלדים ובעבור שהוא בסוף בקיטור
 גמרן ולא תשורם כל מה היה הלעקה ואימתי היה
 ומה הוא הענין והעמל והלמן לך משה נ"ל ב"ה
 וז' שילמד הסחוס מן המפורש ואחר שאינו מפורש
 כאן אימתי היה הלעקה כי אם היה הלעקה בתחלת
 כגלות א"כ לתם נשתחו בס זמן רב ולכן אמר כמ"ס
 שהלעקה לא היה בהחלה כי באמת קבלה סיחה בידם
 גזירות בין הבחורים ולכן קבלו העבדות והענין הכל
 הלעקה היה כמ"ס וישי בימים הרבים ההם וכח
 נזכר שהיה בסוף כגלות וימת מלך מלריה כמ"ד
 שלמ"ד ושהטו קן ילדים צדק וגם בערב לרפואת
 כמלך לרמוץ בדמם ואחר שאמר שמושים דבר זה
 לרפואת המלך היו ירליה ללעק ולומ' שהוא על שחיטת
 כילדים שהיו עבדיו מחוייבים לאכזו בכל נפסם ולכן
 אמרו שהלעקם הוא על עבדות הפך ולכן לא כחייב
 וילאזנו צ"י וילעקו מן העבודה שאז היה במשפט
 שילעקם עבד העבודה וילעקו בא לסודות שהלעקה
 היה בשביל דבר אחר כי הלעקה הוא כעלעק ואינו חומ'
 כלום כדליתא בזכר מי שרש חס סיחה על שחיטת
 כילדים ואמנם שועה היא חפלה ואמר הכתוב שעה
 שעה שועהם לא היה רק בשביל כילדים כי באמת
 כל כילדים שנחמטנו בבנין היו נשמות לא טבירות
 כמעותהים להרשיע כדליתא במדרש שאמר בקב"ה
 למשה עול אחד מהם והוא היה מיכה שמש הפסל
 ולכן נקרא מיכה ומסתמא גם אלו כילדים היו גם
 כן מן כתות אלו ואמנם חוץ מן כילדים עלה שועהם
 רק עבד העבודה לבד או ר"ל שעתה שועהם אף מן העבודה ואם כן למד כב"ה מפסוק זה שמש

שכחוב כאל ונלעק היה בכוף כגלות :

וישמע עכשיו מפרש ד' לשונות כפולות הכזר בפסוק קולנו ענינו כו' ומפרש שם ד' גזירות שגזר פרעם
 כדליתא במדרש שמוח ד' גזירות גזר פרעם א' ושימו עליו שרי מיסים ומזה נמשך פרישות ד"ה כמו
 שבארנו בפסקא וירעו אותנו ב' כל הכן כילוד ג' שחיטת כילדים ד' תכלול יתחנך וסגס באשר בארנו בס שאלקטא
 זו של כלמן ה' פ"ע פריעה בסוף כגלות מ"מ במלרים מעלמם כרעו ללחון אחס אף מחלל באשר בארנו בס
 כפסוקים וא"כ דרש כב"ה כי דברים המזכרים כאל כס סד' גזירות כג"ל ממס למעלה וה"ש וישמע ה'

וְאֵת עַמְלֵינוּ • אֵלֹוּ הַכְּנִיּוֹת בְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר כָּל הַכֶּן הַלֵּל הַיְאֹרָה תִּשְׁלִיכֶנָּה
וְכָל הַפֶּת תִּהְיוּן : וְאֵת לַחֲצֵנוּ זֶה הַדָּחֶק • בְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר וְגַם רֵאִיתִי
אֵת הַלֶּחֶץ אֲשֶׁר בְּמַצְרִים לֹדְצִים אוֹתָם :

תולדות אדם

קולנו לא נאמר שועמנו או חפילחנו רק קולנו כיו
שנחנו כי הנקה היא בשלוק ולינו חומר כלום וזהו
שאמר כאן וישמע קולנו הקול הנקה שבים על
הילדים כמו שבארנו וסביא ראה משפוק וישמע את
נאקח וכדאיתא בגמרא ומדרש אין נאקח אלא של
חלל וזה הוא על שמינת הילדים והנה פסוק זה הוא
בפ' שמוח אחר פסוק שביא לעיל וחלל בועז
ואח"כ כפיסוק שביא כאן וישמע ואח"כ הפסוק
שביא לקמן וירא את בני ישראל והנה כתיב כאן
ג' לשינוח וחלל שועמ וישמע את נאקח ויזכור את
בריתו כי בכדי למלאות שאלת השואל לרד נ' דברים
א' שחלל הכחל של חדיס מדח כמ"כ סבות
בעק מעבור חפס ואח"כ שישמע שאלחו ולעין
בשאלחו לטובה ואח"כ למלאות השאלה ובמדומה

שראיתו בן צגבורת ה' וכס כד' דברים הנזכרים כאן כי נשניל בעבודה עלתה שועתה ונקצתה כל כחמסיהם
עד שעלתה השמים חבל לא היה כדי לשמע תזלתם אחר שהיה קודם זמן של ה' שנה ואחמסם נשניל
לעקת הילדים אז וישמע נאקתה ואמנם לא היו כדאיה לעיין למלחית משאלתם ולכן ויזכור את בריתו ואלו
וירא וידע (וכס גס בן הפנינים שאלו תומרים ביעלה וינח בו וירלה וישמע ויזכר זכרונו בו' וזכרון
אבותינו בו' לעובד בו' עי' לקמן בביאור רחב) ועכ"פ מכ שכתב כאן וישמע קוליו ר"ל משמיעה הילדים :
וירא עניינו הוא גזירת פרישות ד"ל ומביא ראיה מדכתיב וידע אלמים ודרש מלת וידע לבון חיבור
כמו וסאלס ידע את חוס ור"ל אחר שראה כי שוונתם להפרישם משותיהם ולכן גרס הקב"ה
שיחברו יחד וזה גזרם ב' שנמשך מגזירות שרי מסים ולא חשב עיקור הגזר מסיס כי באמת אין זה
עול כ"כ שבני אדונים אחרת כשיצולו לישיב בליזה מדינה שיהנו למלך מס רק עיקר מחשבתם היה
למען עניתו בסבלות :

ואת עמליו אלו הבנים היא הגדה של השלכת ילדים למים וכבדים נקראו מעשי ידיו של אדם :
ואת לחציו זו הדחק ר"ל מה שהיו המצריים לוחצים ודוחקים אותנו כמו שבארנו בפסקא וירעו אותנו
וכיחא ממש גזירת חנן לא ינחן רק שפרעם גזר זה לבסוף והמצרים מעצמם כבר היו לוחצים אותם
בזה גם מתחלה כמו שבארנו שם וגמלא מזכיר המביא בבורים ד' גזירות כנ"ל ממנה למעלה בחיטת בילדים
שבים בסוף וזהו וישמע קוליו ופרישה ד' לא שבים במשך כל הזמן מתחלה ועד כוף וזה ענינו והשלכת
בילדים למים שבים בתחלה הזמן וזהו עמליו וכלתן וכדחק שבים ג"כ מתחלה מן המצריים דוגמת חנן
לא ינחן וזהו לחציו (ופשוטו של מקרא מה שאמר וידע אלפים ל"ל כי וידע הוא לשון יללה כמ"ס ז"ל בכו"ז
דף כ' כל אדם שיש בו גסות רוח הקב"ה מילל עליו שנאמר וגבוס ממרחק יידע פרש"י לשון יידע לשון יללה

וַיֹּצִיאֵנוּ יְיָ מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֶרַע נְטוּיָה וּבְמֵרָא גָדוֹל וּבְאֲתוֹת וּבְמִפְתָּיִם:
וַיֹּצִיאֵנוּ יְיָ מִמִּצְרַיִם • לֹא עַל יְדֵי מְלָאךְ • וְלֹא עַל יְדֵי שָׂרָף • וְלֹא עַל
יְדֵי שְׁלִיחַ • אֲלֵא הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכֹחוֹ וּבְעֶצְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְעַבְרָתִי בְּאֶרֶץ
מִצְרַיִם בְּלִילָה הַזֶּה וְהַבֵּיתִי כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד בְּהֵמָה וּבְכָל אֱלֹהֵי
מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי יְיָ: וְעַבְרָתִי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי וְלֹא שְׁלִיחַ וְהַבֵּיתִי כָּל
בְּכוֹר • אֲנִי וְלֹא מְלָאךְ • וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים • אֲנִי וְלֹא שָׂרָף •
אֲנִי יְיָ • אֲנִי הוּא וְלֹא אֲחֵר: בְּיַד חֲזָקָה זוֹ הִדְבֵּר בְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר הִנֵּה יָד יְיָ הוֹצִיָה
בְּמִקְנֶךָ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה בְּסוּסִים בְּחֲמֹרִים בְּגִמְלִים בְּבָקָר וּבַצֹּאן דָּבָר כָּבֵד מְאֹד:
וּבְזֶרַע נְטוּיָה זוֹ הִתְרַב בְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר וַתִּרְבּוּ שְׁלוֹפָה בְּיָדוֹ נְטוּיָה עַל יְרוּשָׁלַיִם:

תולדות אדם

אחרית לשלום

וזו שאמר וירא אלהים סגרות של ב"י וידע אלהים
שג"י ה' מיילל עליהם כמש"כ עמו אגבי בלרס עוד י"ל
כי ידע לשון שג"כ כמש"כ רש"י שם כמו וידע אגבי סוכת
וז"ש וידע אלהים ר"ל ששג"כ מדת אלהים שהוא הדין:
ונגד ד' גזירות סג"ל נאמר בשם יק"ד פזמים אלהים
ושמע אלהים ויזכור אלהים וירא אלהים וידע
אלהים • ונגד ד' פעמים אלהים אלו המזכרים חקנו
ד' כוסות כי כוס גמטריא אלהים ונ"ס אחר כמה
שנים מלאחי כן בש"ך על התורה וחז"ל אמרו שחקנו
ד' כוסות נגד ד' לשונות של גאולה האמורים בפרשה
וארא וסלחתי וסלחתי וגאלתי ולקחתי וסם נגד ד'
גזירות סג"ל עיין ברבם תחלה וארא נראה שרמזו בזה
דבר גדול מה שכתב בזכר ויקהל רי"ו בטעם ד' אחת
שבאמת ויציב וז"ל בשעתא דנפקא שכי' מגלותא
דמזרים תבעה מקב"ס דיפרוק לה בשחא ד' זמין
דאינון ד' גאולה לקבל ד' גליות בגין דתהא בת חורין
ובהיא שעתא קיימא ואתערקת ד' גאולות בהיא
יציאת ממזרים וידוע מה הוא כוס של ברכה ומשעם
זה אנות שיחין כיין כמשמח לשמחה הגאולה:
ויוציאנו כו' כאן מתחיל לדרוש פסוק ד' סבולל

ב"ד חזקה זו הדבר ובזרוע נטויה זו המרצ נה
שהכליל כל אלה המצות באלה השנים יתכן
לפי שמכת דבר היתה מכה החמישית שהיא חאר יד
מחמש אלבשות • ומכת חרב היא מכת כזורים שהרנו
לאבותיהם כמאחז"ל והיא מכה עשירית חשלוש יד
הגדולה של חמש אלבשות השניות גמלא כליל בחטות
יד חזקה ובזרוע נטויה כל העשר מצות:
ובזה יתבאר כפ' שמות ואני ידעתי כי לאיתן אחכם
מלך מזרים להלך ולא ביד חזקה ושלחתי את
ידי וסלחתי את מזרים בכל נפלאותי וגו' • ואח"כ ישלח
אחכם שכודיעו ה' שלא יתן אותם להלך בחמש
מצות ראשונות שהן כללות ביד חזקה • רק אח"כ
ושלחתי את ידי השנים וסלחתי את מזרים בכל
נפלאותי בכל העשר מצות ואז ישלח אחכם:
ובולל עוד דרש האדם מלד החומר היא החלום
השונש להעניש את הכוף להמיתו נחרכ • ורעת
האדם מלד הכפש היא הכפירה העונש להעניש הכפש
בדבר ובאשר חשלו המזרים בחומר ובכפש • כל העונש
בשתי אלה ביד חזקה זו הדבר ובזרוע נטויה הוא המרצ:
כמה

עניי הוציאה האך היתה נודע כי שרפים בבריאה ומלאכים ביצירה ושמותים בעשים כענין הדין
שלוחים למקום ונגד זה אמר לא ע"י מלאך כו' ומש שדרש אני הוא ולא אחר כמש"כ בספד דמשפטים ק"ח ע"ב
ע"ש ראי פתח כי אני אני הוא שלע"ל שיצברו הספ"ל כתיב ראו כי אני אני הוא ולא אחר וכן היה ביציאת מזרים
שכל הספ"ר נכנס בנזקבא דמס"ד ולכן אמר אני הוא ולא אחר: ביד חזקה זו הדבר ר"ל דלכך נקט דבר
עש"י מאמרם במדרש ריב"ל אמר כל מכה ומכה הים הדבר משמע עממן אח"כ מלאחי כן ב"ס בכלבו:
ובזרוע כו' זו המרצ כ"ל מר"ל חרב של מלאך המות כי אחר שבכל מכה הים ג"ל הדבר משמע

וּבַמִּזְרָא גָדוֹל זֶה גִּילָיו שְׂבִינָה * בָּמָה שְׁנֵאמַר אוֹ הִנֵּסָה אֱלֹהִים לְבֹא לְקַחַת
 לוֹ גֹי מִקֶּרֶב גֹּי בְּמִסּוֹת בָּאֲתוֹת וּבַמּוֹפְתִים וּבַמְלַחְמָה וּבְיַד חֲזָקָה
 וּבְזֵרוּעַ נְמוּיָה וּבַמִּזְרָאִים גְּדוֹלִים כָּבֵל אֲשׁוּרָעֵשָׁה לָכֶם יְיָ אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעִינֵיךָ:

תולדות אדם

מכות נשלחות במלחמה בים כדכתיב ה' נלחם ועיין
 לקמן בפסקא ובלאוהו וחזין דכרי רש"י והנה נסכו
 זה זכר ז' דברים והאן בפרשת מקרא בכורים לא
 הזכיר במכות ולא במלחמה וגם שם הזכיר חמלה
 מכות ואותות ומופתים ונזכר בבורי מזכיר אותות
 ומופתים בסוף והעצם הוא כי פסוק הכנה הוא
 האמר משה לישראל והראה להם בראיות ברורות כי
 ה' הוא אלהי אלהים וכו' שכתב שם אחת הראות
 לדעת כי ה' הוא אלהי אלהים ועו"ל לא הכנה כו'
 במכות ר"ל שלא האמר צי"ל מלרים היה במקרה
 כי הלא הרבה פעמים נסה פרעה לדעת אם המכה
 שלושה מאתו יחברך ולפיכך אמר פרעה למחר כי
 תשב אלי ידע משה ע"י חכמת כוכבים שהגיע הזמן
 שחפזק המכה וזה נקרא נכיון וגם בלוחות שהרבה
 אותות נתן שידע שהוא מאתו ית' בענין ושמתי פדות
 בין עמי ובין עמך מחר יכיה בלוח הזה וכן והפלתו
 בין מקרה מלרים כי זה הוא אות כי הוא המשגיח וכן
 במופתים והם מכות נפלאים בשמי ענני שמים נקראים
 מופתים כאשר נזכר לקמן ועי"ל יבד וגלוי לכל כי יד
 ה' עשתה זאת ואולי יאמר ישראל שגם ברצון טוב היה
 פרעה נשלח אתה עו"ל הלא ידעת כי הרבה
 מלחמה היה ה' נלחם עמו והראה לו ידו החזקה וזרוע
 הגבוהה וגם מוראים גדולים ר"ל מראת גדולים
 וחשובים רחוק בעיניך בגלוי שכינתו וכ"ז היה כי הקש'
 פרעה לשלחנו וא"כ מ"ל חדע כי ה' הוא אלהים
 בשמים ממעל וא"כ כיון שעיקר הראיה ה' מן המכות
 והאותות והמופתים לכן מזכירם בחמלה אבל המביא
 בכורים שמתן הודאה לה' ומספר גבורתו עושה
 העיקר ממה שהראה נקמתו לפרעה ולכן הזכיר
 מקודם ממה שהכח אותו ביד חזקה וזרוע גבוהה כמו
 שפרש שם כלל המכות דבר ומלח בכורות שהם
 כיום ב' כחות של המכות ואין מהראוי להזכיר במלחמ'
 כי מה פרעה יתוש הלש שח"ו ילכך מלחמה נגדו וכן
 אין מהראוי להזכיר במכות כי המביא בכורים הוא
 מודה בדבר ולכן מזכיר גם כן האותות והמופתים
 לבסוף כי אין זה משיקר הודאתו:

וידוע אז"ל שבשעת הדבר מ"ס בולך בלמלע רחוב
 ויליף ג"ש נכחיה נטויה כמו ששם מפורש ע"י מלאך
 ולכן דרש דב"ק והבט שהיו נוהגין בכל המכות:
 או י"ל המרב ר"ל זו מכת בכורות וכמ"כ סגני הורג
 נקד בכורך וכרג הוא ע"י חרב ואמנם לפ"ז מה
 שזכיר הכהן דוקא אלו ב' מכות דבר ומכת בכורות
 י"ל דכ"ל חנא ס"ל כר"ש בזוהר וז"ל אר"ש מתחלה
 כר"ל קב"ה וידע דילה מחא בכל אלבע ואלבע ובדף
 ל"א ז"ל אג"י בולכו לא כתיב יד ה' אלא ככא אלא יד
 ה' לוי ידא בחמם אלבען דכא בקדמיתא כתיב אלבע
 אלהים והכא בולכו חמם אלבען כו' ודבר אסדר ברך
 (יוב"ב ע"ג ש"כ) סבחי כי בזמן סדר הכהן שמתנה
 והחללים ב"ה על כל כח המורכב מד' יסודות) נמלא
 לפי דברי כזכר שכל מכה הים באלבע אחד חוץ מן
 דבר נמלא שדבר סתם סיוס מן כח אחד של מכות כי
 כל אלו לא נגשו מפניו ולכן כתיב ויכבד את לבו משא"כ
 במכות שהין כתי' ויחזק ה' והמכות היו חמש נגד חמש
 ע"י בגבורת ה' ולכן דרש ביד חזקה על הדבר כי
 סתם בכל סיד חרוע נטויה על מכת בכורות שהיא
 נגד יד ה' וזכר יובן מה שכתב בפ' שמות ואני
 ידעתי כי לא יתן כו' ולא ביד חזקה שנחקקו המעשרי'
 הרבה וזכר ח"ש שר"ל חשי' במכת דבר שהיה מהראוי
 שיכיר אל לבו שמא ישלש בגושו וכו' שאלמר לו
 משה במכת ברד כי עשה שלחתי ידי ואך אותך בדבר
 ואעפ"כ נא ישלח כי לחזק את לבו ולכן ושלחתי את
 ידי ר"ל שאכס אותו עוד. ספסם בחמם מכות כל
 מכה ע"י אלבע אחד:

ובמזרא גדול כו' שלא האמר שר"ל מורא ופחד רק
 לשון ראיה או ר"ל שהמורא היה מתחת
 ראיה כשבי' ויליף לה מדכתי' ובמוראים גדולים לעיניך
 ומדקאמ' לעיניך ש"מ שר"ל ובראית נפלאות וכן חרגו'
 הוגקלם ובהזיון וא"כ מורא גדול שנאמר כאן ר"ל כאן
 גילוי שכינה שהיתה כליל פשח שיצא הקב"ה בכבודו
 ובאז"ל שמתו לילה היתה מאירה כתקופת תמוז
 ונמכות פשח"י ע"י נסאות כודיע גבורתו כמו החפא'
 ע"י * בלוחות כסמנין שהאנין שהיה בלוחות במופתים

וּבְאֹתוֹת זֶה הַמָּטָה בָּמָה שֶׁנֶּאֱמַר וְזֶה הַמָּטָה הָיָה תִּקְחָה בְיָדְךָ אֲשֶׁר תִּעֲשֶׂה
בּוֹ אֶת הָאוֹתוֹת * וּבְמוֹפְתֵימָם זֶה הָיָה בָּמָה שֶׁנֶּאֱמַר וְנִתַּתִּי מוֹפְתִים
בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ :

יָקָח מִטַּעַם מִן הַכּוֹס וַיִּזְרוֹק בְּחֹלֶבֶת כַּשֵּׁית דָּשׁ וְאֵשׁ וְחִמְרוֹת עֵשֶׂן :

דָּם וְאֵשׁ וְחִמְרוֹת עֵשֶׂן :

דָּבָר אַחֵר בְּיַד חֲזָקָה שְׁתִּימִים * וּבְזִרְזוּעַ גְּמוּזִיָּה שְׁתִּימִים * וּבְמוֹרָא גָּדוֹל שְׁתִּימִים :
וּבְאֹתוֹת שְׁתִּימִים * וּבְמוֹפְתִים שְׁתִּימִים :

אֵלֹהֵינוּ אֲשֶׁר מִבּוֹת שֶׁהֵבִיא תְּקִדּוּשׁ פְּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְוִים בְּמִצְוִים * וְאֵלֹהֵינוּ :

בְּכָל מִכָּה וּמִכָּה וְגַם בְּסִימְנֵיכֶן זֹרוּק מִטַּעַם מִן הַכּוֹס בְּחֹלֶבֶת * וּי"א בְּקִמְלָה :

דָּם * צִפְרִידָע * בָּנִים * עָרוֹב * דָּבָר * שְׁחִין * :

בָּרָד * אֶרְבֶּה * חוֹשֶׁךְ * מַכַּת בְּכוֹרוֹת :

רַבִּי יְהוֹדָה הָיָה גּוֹתֵן בָּהֶם סִימְנֵימָם :

רִצְיָד * עֲרִישׁ * בְּאַחֲבָב :

מִנְחָה

תולדות אדם

כֹּאז"ל בְּמִדְרַשׁ וּכְבָּר ת"ק שֶׁהָיוּ כְּתוּבִים בְּהִיבַח
שְׁלִימוֹת דָּם לְפָרְדֵּי וְכֵן כּוֹלֵס וּרְיָ סָבַר שֶׁהָיוּ כְּתוּבִים
רַק נִטְרִיקוֹן לִדָּךְ עֵדֶשׁ כו' * וּלְפ"ו אֲפֶשֶׁר לִמַּד דְּכ"ג
ס"ל שֶׁהָיוּ כְּתוּבִים נִטְרִיקוֹן אֵלֶּה דְּת"ק ס"ל שֶׁהָיוּ
כְּתוּבִים שְׁנַיִם שְׁנַיִם וְכַמּוֹנֵם בִּיד חֲזָקָה ב' כו' וּרְיָ
ס"ל שֶׁהָיוּ כְּתוּבִים בְּג' לְחֻפִּים :

עוֹד ל"ג ע"פ מֶה שֶׁלִּקְטַמִּי מִשְׁ"ךְ עַל הַחֹרֶב וְשֶׁאֵר
מִפְרָשִׁים בְּקִלְתָּ חוֹסֶכֶת מִשְׁלִי כִי בָּל חֲלוּקָה הָיָה
הַשְׁתַּחֲוֹ' כִי בְּמִכּוֹת דִּלְ"ךְ הָיָה הַמִּכָּה בִּיסוּד מִיִּם וְעַשֵּׂה
רַק שֶׁהַקִּדִּים בִּיסוּד מִיִּם לְפִי שֶׁהָיָה אֱלֹהֵי מַלְאָכִים וּמִכָּה
עַד"ש הָיָה בִּיסוּד הַרוּחַ כִי עָרוֹב הוּא ע"י רוּחַ כַּמֶּשֶׁכַּ
וְרוּחוֹ קָבֵץ כִי לֵילִי זֹאת כִּלְאָ חַיִּים שֶׁבִּיהוּדָה חַיִּים יוֹלֵאֵת
לְגַלִּיל מִחֲמַת שְׁטִי הַאֲוִיר וְכֵן דָּגֵר וְכֵהָן כּוֹא מִחֲמַת
שְׁטִי הַאֲוִיר וְכַמֶּשֶׁכַּ הוּא בִּיסוּד הָאֵשׁ כִי בִדָּד הִי'
אֵשׁ מִתְלַקַּחַת וּבְחֲרָבָה לְחִיב לְפָנֵי אֱלֹהֵי אֵשׁ וְאֲחֵרֵינוּ
חֲלָהֵט לְהַבֵּה וְכּוֹא כִי מִרוּחַ הַנְּעִימוֹת שֶׁכּוֹ אֲוִיר
שֶׁכּוֹ וּמוֹלֵא רִיעִי וְהָרִיעַ שׁוֹרֵף הַזֵּרִיעִים וְכּוֹ הַחֲרִיו
חֲלָהֵט לְהַבֵּה וְכֵן חֶשֶׁךְ יָדוּעַ שֶׁהוּא מִיִּסוּד אֵשׁ וּמִכָּה
בְּכִירוֹת ע"י אֵשׁ אֱלֹהֵי אֵשׁ וְכַמֶּשֶׁכַּ הוּא כַּסֵּד דְּהִיטוּ
יִסוּד הַסֵּפֶר שֶׁהוּא בְּתַחֲמוֹת פֶּעַם אֶחָד וְיִסוּד הַמִּיִּם ב'

דָּם יָדְעוּ שֶׁכָּל מִדּוּחֵיו שֶׁל הַקֶּבֶ"ה מִדָּה כְּגַד מִדָּה
וְלִכְן אֲמַרְוּ בְּמִדְרַשׁ שֶׁכָּל הַמִּכּוֹת הִיוּ מִכ"מ לְפִי
שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִלְרִים שׁוֹאֲבֵי מִיִּם וּמִנְעוּ יִשְׂרָאֵל מִלְרַחוּץ
עֲלָמָם וּלְפִיכֵךְ נִהְפְּכוּ הַמִּיִּם לְדָם * וּלְפִי שֶׁהָיוּ מִנְעִימֵי
לְיִשְׂרָאֵל בְּקוֹלָת וּבְעִירוֹת וְגַם לֹא הֵיחִיו לְאוֹתָם לִישָׁן בְּיוֹם
וּבְלֵילָה לִכְן הֵבִיא לְפָרְדֵּי שֶׁיִּבְעִיתוּ לְאוֹתָם בְּקִילָם
בְּיוֹם וּבְלֵילָה * וּלְפִי שֶׁהָיוּ לְרִיעֵיכֶן לְכַד הַשּׁוֹקִים וְרוּחוֹת
זֶה מוֹלִיד בְּיָמֵם לְפִיכֵךְ נִהְפְּכוּ עֲפָרָם לְבָנִים * וּלְפִי שֶׁהָיוּ
יִשְׂרָאֵל לְדִים לְהֵם כָּל מִינֵי חַיּוֹת לְפִיכֵךְ הֵבִיא לְהֵם עָרוֹב
כָּל מִינֵי חַיּוֹת * וּלְפִי שֶׁהִעֲבִידוּ יִשְׂרָאֵל עִם בְּהֵמָתָם בְּכָל
מִלְחָמָה וְלִרְעוּתָם בְּהֵמָתָם לְפִיכֵךְ מִתּוֹ כָּל הַבְּהֵמוֹת בְּדָבָר *
וּלְפִי שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל עַד בְּתַחֲמוֹתָם גּוֹפֶס בְּמִכּוֹת וּשְׁחִין
לְפִיכֵךְ נִלְקוּ בְּשְׁחִין * וּלְפִי שֶׁהִקְלּוּ יִשְׂרָאֵל בְּאֲבָנִים לְפִיכֵךְ
הִלְקוּ לְאוֹתָם בְּבָרָד * וּלְפִי שֶׁוֹרֵעַ יִשְׂרָאֵל תְּבוֹאֲתָם וְכֵן
נִטְעִים לְכַסּ דָּל עַץ לְפִיכֵךְ בֹּא אֲרֵבָה וְכָל תְּבוֹאֲתָם *
וּלְפִי שֶׁהַחֲשִׁיבוּ עֵינֵיהֶם עַל יִשְׂרָאֵל לְפִיכֵךְ בֹּא הַחֶשֶׁךְ *
וּלְפִי שֶׁהִמִּיתוּ מִיִּשְׂרָאֵל הַנִּקְרָאִים בְּנֵי בְכוֹרֵי לְפִיכֵךְ
הַמִּית בְּכוֹרֵיהֶם :

ר"י נִתָּן שֶׁמִּעֲשֵׂי כֶּשֶׁם הַגָּאֹן הַחֲסִיד ז"ל שֶׁר"י חוֹלֵק
עַל ת"ק שֶׁהָיוּ כָּל הַכֶּשֶׁר מִכּוֹת הִיוּ כְּתוּבִים בְּמִטָּה

רבי יוסי הגלילי אומר מגין אתה אומר שלקו המצרים במצרים עשר מכות ועל תים לקו חמשים מכות * במצרים מה הוא אומר ויאמרו התרוממים אל פרעה אצבע אלהים היא * ועל תים מה הוא אומר וירא ישראל את תיד הגדולה אשר עשה יי במצרים ויראו העם את יי ויאמינו ביי ובמשה עבדו : כמה לקו באצבע עשר מכות * אומר מעתה במצרים לקו עשר מכות ועל תים לקו חמשים מכות :

רבי אליעזר אומר מגין שכל מכה ומכה שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים היתה של ארבע מכות שנאמר ישלח בם חרון אפו עברה וזעם וצרה משלחת מלאכי רעים * עברה אחת * וזעם שתיים * וצרה שלש * משלחת מלאכי רעים ארבע : אומר מעתה במצרים לקו ארבעים מכות * ועל תים לקו מאתיים מכות :

רבי עקיבא אומר מגין שכל מכה ומכה שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים היתה של חמש מכות * שנאמר ישלח בם חרון

אחרית לשלום

כמה לקו באצבע לקו י' מכות וכו' העירו המפרשים מגיל דאצבע הוא עשר מכות דילמא קאי רק על מכות כינים לחוד יט"ט * ויחזק לפי שגאמ' בפרשה עקב ויחזק ה' אלי את שני לוחות האבנים כחובים באצבע אלקים ועליהם ככל הדברים אשר דבר ה' עמכם בזה הרי מיחס עשרת הדברים לאצבע אלקים * לכן דרשו גם כאן דכל העשר מכות מחיובות לאצבע אלקים :

תולדות אדם

פעמים ויכוד הכוח ג' פעמים ויכוד האש ד' פעמים כי הוא היכוד הדביעי' והנה פרעה היה מכחיש לגמרי במליאת ה' ומכ"ש בהשגחתו ויהודו ולזה משה להמשיכו בהחלה להאמין במליאתו ולכן הכה היאור דם ואמר בזאת חדע כי אני ה' כי אחר שיש אלהי המכה אלהי שלך מוכה עכ"פ מליאתו ובפרדע אמר למען חדע כי אין כה' אלהינו כי האף שהרעומים עשו ג"כ עכ"פ לא יוכלו להכיר המכה ובדביעי' כודו

במליאתו ואחרו לאצבע אלקים הוא ובמכה ער"ט ראה להמשיכו להאמין בהשגחתו ולכן במכות ערב כהי' והפליתי ביום ההוא כו' למען חדע כי אני ה' בקרב הארץ ר"ל במשגיח בארץ וזה מוכח ממנה שהפליא ארץ בן לבליה היות שס' ערוז ובמכה דבר כתיב וכפלה ה' בין מקנה ישראל מזה מוכח השגחתו ובמכות שחין כתיב ולא יוכלו להרעומים כו' כי היה הכחין בהרעומים ר"ל שלא נהרפאו מן השחין לשלום כי הם היו המכחישים לפרעה ומזה מוכח השגחתו ליתן לאיש בדביו' ולכן במכות שחין כותבין ה' לחזק לבו כמס"כ ויחזק ה' גב פרעה כי לולי זאת היה משלח אותם כי כבר הודה גם בהשגחתו וכן הוא צרבה בשלח ריש הפרשה ובמכות באח"כ הודיע לו שהוא יחיד בשלום ועושה בו כרצונו ואין שם לו כלל ולכן בברך כתיב למען ידע כי לה' הארץ ר"ל כל הארץ והוא המבנית והמקנים והמשכיה כי אחר שראה שהקב"ה שולט ביסוד טפר ומיס ורוח על ידי המכות הראשונות ועל ידי מכה הצרד ראה ששולט גם ביסוד האש על ידי הצרד והארבה וההשך ומכ"ש על ידי מכה צמחות שלקה האדם שהוא המורכב מד' יסודות ומזה הכיר כי ה' הוא ששמים ממעל ועל הארץ מתחת חין עוד ולכן חלק ר"י המכות האלו בג' חלקים כי בכל סדר הודה לדבר אחד דהיינו צמחה דל"ך הודה במליאתו ובער"ט הודה בהשגחתו ובאח"כ הודה ביחודו :

אָפּוּ • עֲבָרָה • וְזַעַם • וְצָרָה • מְשַׁלַּחַת מַלְאֲכֵי רָעִים • אָפּוּ אֶחָת • עֲבָרָה
שְׁתֵּימִים • וְזַעַם שְׁלֹשׁ • וְצָרָה אַרְבָּע • מְשַׁלַּחַת מַלְאֲכֵי רָעִים חֲמִשׁ • אָמּוֹר מִעַתָּה
בְּמִצְרַיִם לָקוּ הַמַּשִּׁים מִבֹּת • וְעַל הַיָּם לָקוּ הַמַּשִּׁים וּמֵאֲתָיִם מִבֹּת :
בְּמָה מַעֲלֹת טוֹבוֹת לְמָקוֹם עָלֵינוּ : אֱלֹהֵינוּ הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם
וְלֹא עָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים דִּיֵּינוּ :
אֱלֹהֵינוּ עָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים • וְלֹא עָשָׂה בְּאֱלֹהֵיהֶם דִּיֵּינוּ :

אחרית לשלום

תולדות אדם

בְּמָה מַעֲלֹת טוֹבוֹת לְמָקוֹם עָלֵינוּ וְנִפְרָס מִלְּפָנֵינוּ לְפָנֵינוּ
אֱלֹהֵינוּ יְהִי כְמוֹ שֶׁבָּרַכְנוּ כִּי בָרַכְנוּ הַזֶּמֶן כִּי כָל
הַחוֹנוֹת כְּדַעַת הַאֲפִיקוֹרִסִּי וְלֶכֶן הוֹרִיד אֶתְנוּ לְמִצְרַיִם
כְּדִי שֶׁיִּהְיֶה רְאוּיָם לִקְבֹּל עָלֵינוּ מַלְּטָיו וְהוֹלִיָא אֶתְנוּ
בְּאֶתְרוֹת וּמוֹפְתִים וְעִי' נִפְרָס מִלְּפָנֵינוּ וְהַשְׁתַּחֲוִי וְיִתְּנוּ וְיִדְעוּ כִּי כְּעוֹלָם הוּא שְׁלֵים יִשׁוּב וְשְׁלֵים יִסְתַּלֵּם
מִדְּבַר וְכִי לְהוֹלִיָא מִדְּעַת הַאֲפִיקוֹרִסִּים שֵׁשׁ מֵהֶם שְׁאֵמְרוּ ב' רְשׁוּת בֶּן א' מַעֲיִב וְא' מַרְיָע וְלֶכֶן הִרְאָה
הַקֹּדֶשׁ הַלְלוֹת וּמוֹפְתִים בִּישׁוּב וּבִזִּים וּמִדְּבַר שֶׁהוּא כְּמַעֲיִב וְהוּא הַמַּרְיָע וְהַמִּנֵּס בְּמִדְּבַר לֹא הִיָּה לְרִיךְ
לְהִרְאוֹת שֶׁהוּא הַמַּרְיָע כִּיֹּן שֶׁהַמִּקְוִים גּוֹרֵם לְכָל רְעוּת שֶׁבְּעוֹלָם כִּי הוּא מִקְוִים נֶחֱשׁ שֶׁרָף וְעַקְרָב וְלֶכֶן הִרְאָה
שֶׁם רַק שֶׁהוּא הַמַּעֲיִב וּמוֹשֵׁל עַל כּוֹכָב מֵאֲדָמָה שְׁמוֹשֵׁל עַל הַמִּדְּבַר • וְהִנֵּה בִּיחֻלָּת מִלְּפָנֵינוּ נִדְּעָה כִּי הוּא כְּעוֹשֵׁל
בְּעוֹלָם הַמַּלְאָכִים כְּמַשׁ"כ וְכֹהֲלֵיהֶם עֲשֵׂה שֶׁכֶּטִּים וְהַכּוֹנֵה עַל הַשָּׁר • וְהוּא מוֹשֵׁל בְּעוֹלָם הַנִּגְלִים עִי'
מִבֵּית בְּכוֹרוֹת שֶׁהוּא מוֹל טֹלָה בְּכוֹר לְמַלְּטָיו וְכִמוֹ שֶׁפִּירַשׁ אֱלֹהֵינוּ ז"ל ע"פ לְמַכָּה מִלְּפָנֵינוּ בְּכִירוּתָם ר"ל עִס בְּכוֹר
שֶׁלֹּהֶם ר"ל מוֹל שֶׁלֹּהֶם • וְשֵׁשׁ שִׁנִּים וְשֶׁכֶר דְּהִיָּנוּ הַשָּׁכָר לְשׁוּמְרֵי מַלְּטָיו מִמֶּה שֶׁקִּיָּם בְּכַעֲתָיו וְנָחַן לֹא מִשְׁנֵם
וְאַחֵר שֶׁלֹּא הִיָּה סֶפֶק בְּצִיּוֹת מִלְּפָנֵינוּ לְבַד לְשֶׁכֶר עֲבָדוֹת ס' רְבוּא רְדוֹ שִׁנִּים וְלֶכֶן קִרְעָה לֹא הִיָּה כְּדִי שִׁתְּגַלֵּה לֹא
כָּל הַמַּעֲמוּנוֹת שֶׁבְּקִרְקַת הַיָּם כִּי קִרְיַת הַיָּם הִיָּה לֵלָא לְרִיךְ כִּי הִיָּה בְּאִשְׁפָּר שִׁתְּיִיבָשׁ הַיָּם וְהוּא יִהְיֶה מֵלָא עַל
גְּדוּלְתוֹ מִלְּבָדָמָה שֶׁכ' הַחוֹס' בְּעִרְכֵּין שֶׁלֹּא הִרְוִיחוּ כְּלוֹם מִקִּיָּם כִּי בָרַחוּ לֹד שֶׁהִלְכוּ לְחַוּוֹת בָּרַחוּ לֹד ג"כ יֵאלֹץ רַק
הִיָּה כְּדִי לְהַשְׁכִּיר אֶתְנוּ עַל עֲבָדֵינוּ • וְהוּא הַמַּעֲנִים וְהַמַּרְיָע לְשׁוּמְרֵי רְעוּת בִּישׁוּב וּבִזִּים מִמֶּה שֶׁעָשָׂה נִקְמָה
בְּמִצְרַיִם וְעַל הַיָּם • וְהוּא הַמַּעֲיִב וְהַמַּשְׁכִּיר בְּמִדְּבַר מִמֶּה שֶׁהַסִּפִּיק כָּל לְרִיכּוֹ בְּמִדְּבַר • וְנָחַן לֹא מִשְׁנֵם
וְעוֹדוֹת עַל חִדּוֹשׁ הַעוֹלָם הַשִּׁנָּה וְהַחֲזָרָה כִּי עִי' שִׁנָּה נִדְּעָה ג"כ חִדּוֹשׁ הַעוֹלָם וְכִמוֹ שֶׁאֲמַר ר"ע לְעִזְרָא בְּחִפְזָם
כְּמַעֲשֵׂי וְקִבְרָא לְבִיךָ יוֹדִית וּמַכ"ש • עִי' מַעֲמַד הַר סִינִי שֶׁפָּתַח כָּל הַרְקִיעִים וְרִאֲיוֹ בְּעֵינָיו כְּמַשׁ"כ אֶתְהִי
הִרְאוֹת לְדַעַת כִּי ה' הוּא אֱלֹהֵינוּ כו' וְעִי' נִהְיִית הַחֲזָרָה הַשְׁלִים נִשְׁמָנוּ בְּנִקְיָם מִלְּטָיו וְשִׁלָּה נִהְיִית יִכְפַּר לֹא
עִי' קִרְבָּנוֹת • וְשִׁלָּה כְּמֵה מַעֲלֹת ר"ל כְּמֵה עֲלִיּוֹת שֶׁנִּשְׁעֲלָנוּ עִי' שֶׁעָשָׂה הַקֹּדֶשׁ בְּשִׁבְלָנוּ וְעַל יְדֵינוּ וּמִלָּח
עֲלִינוּ ר"ל בְּשִׁבְלָנוּ וְהָ עִיקָר הַזִּכּוֹת כְּמוֹ שֶׁאֲנוּ מִתְּכַלִּים וְקִבְּלָנוּ מִן הַגּוֹיִם לְהוֹדוֹת לִשְׁם קֹדֶשׁ כִּי אֵין בְּחִנְתָּנוּ
בְּבִיחֻלָּת הַמַּשִּׁיָּה שִׁיָּה לֹא עִיבָת עוֹה"ז רַק לְשַׁתֵּךְ חֵן כְּבוֹד וּשְׁ"ה כְּמֵה מַעֲלֹת טוֹבוֹת עֲלִיּוֹת עוֹבֹת
שׁוֹכֵנוּ שִׁתְּפָרְסֵם עַל יְדֵינוּ :

אֱלֹהֵינוּ הוֹלִיָאנוּ מִלְּפָנֵינוּ וְעִי' נִפְרָסֵם שֶׁהוּא כְּעוֹשֵׁל וְכְּמַשְׁנִיחַ בִּישׁוּב אֵיךְ שֶׁלֹּא עָשָׂה שִׁפְטִים בְּמִצְרַיִם
שֶׁעִי' זֶה נִפְרָסֵם שֶׁהוּא ג"כ הַמַּרְיָע וְהַמַּעֲנִים בִּישׁוּב וְדָלִי זְכוּת גְּדוֹל הִיָּה לֹא וְהִיָּה דִּיֵּינוּ ר"ל דִּי
זְכוּת הִיָּה לֹא עִי' שֶׁאֲמַרנוּ אֵלָּה לֹא בָרַחוּ לְעוֹלָם אֵלָּה לְדַבַּר זֶה דִּיֵּינוּ וְכ"ש שֶׁעִי' מֵה שֶׁעָשָׂה שִׁפְטִים בְּמִצְרַיִם
נִפְרָסֵם שֶׁהוּא הַמַּעֲנִים וְהַמַּרְיָע בִּישׁוּב :

אֱלֹהֵינוּ עָשָׂה בָּהֶם שִׁפְטִים וְלֹא יִתְּפָרְסֵם עִי' שֶׁהוּא מוֹשֵׁל בְּעוֹלָם הַמַּלְאָכִים וְהָ נִפְרָסֵם עִי' שֶׁעָשָׂה
בְּאֱלֹהֵיהֶם וְהוּא הַשָּׁר שֶׁלֹּהֶם דִּיֵּינוּ דִּי זְכוּת הִיָּה לֹא :

אלו עשה באלוהיהם • ולא הרג בכוריהם • דיינו :
 אלו הרג בכוריהם • ולא נתן לנו את ממונם • דיינו :
 אלו נתן לנו את ממונם • ולא קרע לנו את היס • דיינו :
 אלו קרע לנו את היס • ולא העבירנו בתוכו פחרבה • דיינו :
 אלו העבירנו בתוכו פחרבה • ולא שקע צרינו בתוכו • דיינו :
 אלו שקע צרינו בתוכו • ולא ספק צרינו במדבר ארבעים
 שנה • דיינו :
 אלו ספק צרינו במדבר ארבעים שנה • ולא האכילנו
 את המן • דיינו :
 אלו האכילנו את המן • ולא נתן לנו את השבת • דיינו :

אחרית לשלום

תולדות אדם

ולא נתן לנו את ממונם דהק שנאמר ואח"כ יאלו
 ברכוש גדול • לא הבטיחם שהוא יתן להם ברכוש
 רק שכל מעמדם יקחו ברכוש בלאחס • ובאמת סבב
 הקב"ה בנביעת המלכים שהם זקן ליבשה עם
 ברכוש כדי שיקחו ברכוש • ומחיסם הדבר שהבי"ח
 נתן להם ברכוש • והיה די חס לא נתן הוא רק
 שהיינו בעלמנו לוקחים ברכוש :
 ולא ספק לרצו במדבר • לפי שהמן היה לו סולת
 ההסתפקות זהו חלו לא ספק לרצו שלא היה
 לו למן מדח הסתפקו רק ככל המאכלי • דיינו :
 האכילנו את המן ולא נתן לנו את השבת דיינו
 למעלה בארנו דתכונת להם הפנים שהיו
 מעריכים ביום השבת • היה בשביל לשורר בזה השפעה
 טובה
 לחיוב נהר שיסרב ויחזור כמו שאומרים המינים חבל ממה שנטשה הים לחרבה בלא רפס ועיט מזה מוכח
 כי יד' עשה זאת ולא במקרה וגם כדי שלא ילכו ברפס ועיט ויהיה להם לער כמו שאמרו בלמח
 רשעי ישראל במלכים בחרו ולבנים וכלן בחמר ולכן עשה הים לחרבה להודיע שהוא המטיב בים • דיינו :
 אלו העבירנו חרבה ולא יתפרסם שהוא המריע והמטיב בים וזה נפרס' ע"י ששקע לריו בתוכו • דיינו :
 אלו שקע לריו ולא יתפרסם שהוא המטיב והמשיכיר במדבר וזה נפרס' ע"י שספק לריו • דיינו :
 אלו ספק לריו ולא יתפרסם שהוא מטיב לעבדיו בלא בדרך העצב כי היה יכול להוליכם בדרך הערים
 חמר פניבותיהם כמס"כ הרמב"ן והוליכם במדבר שרף ועקרב שלא יהיה להם לחם רק מן השמים
 רק להודיע גבורותיו ונפלאותיו שיכול להטיב בלא בדרך העצב • דיינו :
 אלו האכילנו מן ולא יתפרסם ע"י שהוא יתנך חדש העולם מאין המוחלט ב"י ימי המעשה וזה
 נפרס' ע"י השגב • דיינו :